

Yhteisöllisyys murenee sanoista

Pertti Meriläinen kirjoitti epäoikeudenmukaisuuden murentavan yhteiskunnan yhteisöllisyyttä. Epäoikeudenmukaisuuden harjoittaminen taas kulkee käsi kädessä heikon myötäelämiskyvyn kanssa ja sen takana saattaa olla ihmisten vaikeus ymmärtämään toistensa puhetta.

Yhteiskuntamme on jo ehtinyt kulkea pitkän matkaa yhteisarvojen pirstoutumisen tietä. On muodostunut väestöryhmiä jotka elävät varsin itsenäistä elämää omissa arvomaailmoissaan ja joiden vuorovaikutus valtakulttuurin kanssa on enää hyvin ohutta.

Vaikutelmani on, että ilmiöön liittyy läheisesti havainto sanojen merkityksien siirtymisestä. Olen vuosien varrella yhä useammin pannut merkille, että sanojen merkityksien vivahteet eroavat toisistaan riippuen missä väestöryhmässä liikutaan. Usein tuntuu, että monet ihmiset eivät löydä sanoja kuvaamaan tarkkaan sitä mitä he haluaisivat kertoa. Täsmällisiä sanoja eivät näytä riittävän yhteisestä sanavarastostamme. Vastaavasti ihmiset saattavat olla hyvin helpottuneita, jos toinen osaa lausua asioita osuvasti heidän puolestaan.

Arvelen, että tämä on murroksessa olevan yhteiskunnan oire, samalla tavalla kuin uskonpuhdistuksen aikana oli Martin Lutherin kaltainen ihminen tarpeen määrittelemään uudestaan silloisen maailman keskeisimpiä käsitteitä.

Sanojen merkitysten muuttumista tapahtuu elävässä kielessä koko ajan. Jos tämä tapahtuu lumivyörynomaisesti, heikkenee meillä sekä meidän keskinäinen ajatustenvaihtomme että saman tien kosketus omaan ajatteluun. Jokaisen omakohtainen maailmanselitys on tarvinnut sanoja muodostuakseen. Katoavat käsitteet pakottavat meidät sitomaan uudelleen palaset yhteen, löytämään sanojen yhteydet ja ymmärtämään muuttunutta maailmaa. Se on mielelle tavattoman raskas urakka ja voi viedä moneen suuntaan. Siitä huolimatta henkinen murros luo monimuotoisuutta yhteiskuntaan kun ihmisryhmät eriytyvät, muodostavat omia piirejään ja loittonevat toisella tavalla ajattelevista. Tätähän ihan virallisestikin harjoitetaan yliopistoissa, hengellisissä yhteisöissä ja etujärjestöissä. Toisistamme vieraantumisen käänköpuoli on, että se vähentää myötäelämistä ja siten kylvää epäoikeuden siemenen.

En pidä tätä kehitystä yksioikoisesti huonona asiana, vain pikemminkin erittäin luonnollisena vastareaktiona yhteiskunnan nykytilalle, jossa tähän saakka vahva yhtenäiskulttuuri on määrännyt millä sanoin mistäkin puhutaan. Syrjään jäävät ne ihmiset, jotka annetusta ilmaisullisesta valikoimasta eivät löydä sopivaa väylää itselleen.

Haluamme luontaisesti tulla hyväksytyksi enemmistön keskuudessa, mutta tiedämme, miten koulussa huonommin oppiva lapsi saattaa käyttäytyä: välillä hän ponnistaa kuuluakseen vaatimustasoa täyttävien joukkoon. Sitten hän väsähtää kunnes joskus luopuu yrityksestä kokonaan. Valtakulttuurin taisteluluontoinen puhekuulttuuri saa osan hiljenemään, luopumaan ja hiljalleen erkaantumaan.

Koska tästä ei paljon puhuta, hiipii mieleeni ajatus, mahtavatko enemmän yhteisöllisyyttä peräänkuuluttavat yhteiskunta-aktiivit käsittää, miten isoa uudistusta he todellisuudessa vaativat? Heille yhteisöllisyyden tunne taitaa olla mitä helpoin rakennettavissa oleva mielentila, joka hoituu pitämällä isänmaallisia juhlia ja lisäämällä yhteiskuntaopetusta kouluissa. Minun mielestäni tällaiseen näkemykseen sisältyy nimenomaan valtakulttuurin ylimielinen tapa käydä keskustelua omilla

ehdoillaan yhteiskunnasta erkaantuvien kanssa, jotka painuvat entistä kauemmaksi myös virtuaalielämän saloihin.

Sama kömpelö strategia tuntuu hallitsevan valtamediaa. Yhteisöllisyyttä pyritään rakentamaan jopa liittämällä ”me” sanaa yrityselämän jättiläisiin. Siinä toivotaan ihmisten samastumista yhteiseen kohteeseen. En ole Saksassa koskaan pannut merkille, että talousuutisilla olisi ollut niin suuri osuus uutisoinnista kuin Suomessa, jossa Nokian pörssivaihtelut mainitaan uutislähetyksessä usein ensimmäisinä.

Vastikään uutisoitiin, että yritys antoi varoituksen liikevaihdon taantumisesta. Varoitus kertoo vaarasta. Kuka on vaarassa? Minäkö, kansa vai sijoittajaparatiisit? Viljelemällä uhkanastoa piirretään kuvaa, että olemme samassa veneessä. Nokia ja minä? Tässä yhteisöllisyudentunteen muodostus epäonnistui. Taisin jo erkaantua aikoja sitten. Onneksi olen omavaraisviljelijä.

Lasse Nordlund